

людини. І перш за все переосмислюється традиція ставлення до людини як сліпого інструмента, раба, грішника. Розумність і свобода вибору отримали новий сенс для людини сучасності. Але чи гідні вони цього високого статусу без моральності?

Отже, підійшли ми до висновку, який І. Кант сформулював у доказі буття Бога: все у світі живе за законом причинності, але людина в миті своєї свободи не підкоряється цьому закону. Це доводить, що ми не тільки створені зі свободою волі, але й те, що моральний обов'язок може навіть змінити причинність вчинку, визначеному законом природи. І в цьому випадку саме моральність перетворюється на вищу рушійну силу для людини та проявом вищої рушійної сили буття.

Філософсько-антропологічні погляди Авіценни

*Світлана ЧМІХУН, доцентка, кандидатка філософських наук, доцентка,
Микита КУЛІКОВ, здобувач III освітньо-наукового ступеня (PhD)
Національний аерокосмічний університет ім. М. С. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Проблема людини займає важливе місце в творчості Абу Алі аль Хусейна ібн Абдаллаха ібн аль Хасана ібн Алі ібн Сіні (Авіценни). Ібн Сіна є значною фігурою в світовій історії, його спадщина обширна і багатогранна, охоплює майже всі галузі науки: філософську, загальнонаукову, медичну, соціально-політичну. Зацікавленість антропологічними поглядами Ібн Сіні обумовлена тим, що розвиток науки і техніки сьогодні викликає ряд проблем, що загрожують існуванню людини як біологічного виду. І навіть сприяють його виродженню. Феномен людини постає в наші дні не тільки як багатопланова і, можна сказати, невичерпна наукова проблема, а й як актуальне практичне завдання, пов'язане із збереженням людського роду на Землі, подальшим його існуванням та розвитком.

Ціла низка висунутих Ібн Сіною наукових положень і концепцій про сутність і природу людини, її біологічні, фізіологічні, психологічні та пізнавальні можливості не втратили свого значення і в даний час. Деякі з них на століття передбачили наукові відкриття вчених як на Сході, так і на Заході. Наприклад, цікаві практиковані Авіценною в медицині засоби лікування страшною хвороби всіх часів і народів – ракової, онкологічної хвороби, перед якою часто пасує навіть сучасна медицина. У «Каноні лікарської науки» Ібн Сіні виявляється достатньо інформації про пухлини, причини появи та методів їх лікування. Причини виникнення хвороб Ібн Сіна тісно пов'язує з факторами зовнішнього середовища, внутрішніми факторами організму та способом життя людини. До основних факторів зовнішнього середовища він відносив фактор живлення та навколишнє повітря. Виникнення хвороб, у тому числі пухлин, східний мислитель пов'язує із соціальним, сімейним та життєвим становищем, нервовою перенапругою. Про зв'язок між матеріальною природою людини та психологією її поведінки можна познайомитися на прикладі хворобливого меланхолійного

темпераменту, природа якого розкривається у третій книзі «Канона», яка називається «Приватні хвороби». Тут проголошується ідея величі космічної душі людини та низовини її земних пристрастей.

Гуманістична спрямованість філософського вчення Ібн Сіни витримала випробування часом, оскільки в ньому була спроба узгодити між собою дві протилежні світоглядні засади – розум і віру, філософію і теологію, науку і релігію. Вчення східного лікаря-філософа демонструє можливість поєднання та взаємозбагачення двох ідеологій, їх мирного співіснування в рамках єдиного монотеїстичного суспільства. В ідеї Авіценни про «дві істини» вимальовуються контури нової етики сучасності, що розглядає світ крізь призму загальнолюдських цінностей, гуманістичних ідеалів і толерантності у всіх її проявах. У цьому особливу актуальність набуває проблема свободи волі людини, поставлена ще у вченні Аристотеля і потім розвивається у Ібн Сіни. Згідно їх навчання людина стає активним суб'єктом діяльності у зміні світоустрою та несе певну міру відповідальності за свої діяння та вчинки. У навчанні Ібн Сіни синтезовано духовну спадщину античності та середньовічного мусульманського світу, що призвело не тільки до утворення впливової філософської течії – східного перипатетизму, але й проклало міст для діалогу культур та цивілізацій Сходу та Заходу.

Фундаментальним антропологічним вченням Ібн Сіни є вчення про душу, яке є визначальним у пізнанні сутності та психофізичної природи людини. У його рамках досліджуються психологічні, гносеологічні та філософські питання, що стосуються сутності та походження життя та пізнавальних можливостей людини, у тому числі вищих інтелектуальних здібностей душі – починаючи від матеріального розуму до вищих духовних субстанцій. Основу антропологічних поглядів Ібн Сіни становить субстанціальний дуалізм у різних його модифікаціях: дуалізм душі та тіла; матерії та форми; добра та зла; земних та космічних початків; розуму та віри; прекрасного та потворного. Мета і щастя людини, на думку Ібн Сіни, полягає в духовному та моральному вдосконаленні, а найвищим її проявом є пізнання Бога. Щодо «свободи волі» людини, згідно з мислителем, є прояв ідеї «помірного», «раціонального» фаталізму, згідно з якою Всевишній Бог здійснює керівництво людиною і світом в цілому, не втручаючись кожної миті в життя окремого індивіда, залишаючи за ним право самому зробити свій моральний вибір.

Література:

1. Юрків В. А. Авіценна – видатний лікар Середньовіччя / В. А. Юрків, Ю. М. Панишко, А. Л. Васильчук // Феномен людини. Здоровий спосіб життя : зб. наук. пр. - Львів, 2015. - Вип. 42(108).
2. Медична спадщина Ібн Сіни та її соціальне значення / Ібн Сіна – видатний лікар-енциклопедист. Ю. К. Дупленко // 2012.- Ел.джерело [Архівовано 23 травня 2021 у WaybackMachine.] (С.111-139).
3. Верхратський С. А., Заблудовський П. Ю. Історія медицини: Нав. посібник.– 4-е вид., випр. і допов.– К. : Вища шк., 1991.– 431 с.